

2.9.2016

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 28.6.2015, OM 25/41/2015

Espoon käräjäoikeuden lausunto työryhmämietinnöstä "Uudelleenlaaditun maksukyvyttömyysasetuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset" (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 31/2016).

Saatavien ilmoittaminen

Mietinnössä esitetään, että velkojat voisivat valvoa saatavansa konkurssinnettelyssä sekä ilmoittaa saatavansa yrityssaneerauksessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä suomen ja ruotsin kielen lisäksi myös englannin kielellä. Otaen huomioon yhteiskuntamme toimintojen kansainvälistyminen, on esitys melko yleisesti hallitun englannin kielen hyväksymisestä saatavien ilmoittamisessa kannatettava.

Yrityssaneerauksen loppuselonteko

Käräjäoikeus pitää kannatettavana myös sitä mietinnössä esitettyä, että yrityssaneerauksen loppuselontekoa ohjelman toteuttamisesta ei enää toimitettaisi käräjäoikeudelle vaan suoraan Oikeusrekisterikeskukselle. Tuomioistuimien ei tarvitse loppuselontekoa, koska saneerausasian käsittely tuomioistuimissa on päättynyt yleensä useita vuosia aikaisemmin. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan tuomioistuimet eivät seuraa loppuselonteon toimittamista tai tiedustele sitä selvittäjiltä. Selonteko annetaan tuomioistuimelle vain sen vuoksi, että tuomioistuin merkitsee tiedon loppuselonteon antamisesta konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin. On luontevampaa, että merkinnän rekisteriin tekee Oikeusrekisterikeskus.

Yksityishenkilön velkajärjestely

Työryhmän mietinnössä on esitetty, että velkajärjestelyä koskevat tiedot julkaistaisiin yleisessä tietoverkossa vain niissä tilanteissa, joissa asetus sitä edellyttää. Tällä tarkoitetaan sitä, että yleisessä tietoverkossa julkaistaisiin tietoja vain sellaisista elinkeinon- tai ammatinharjoittajista, joiden kohdalla velkajärjestely koskee kyseistä elinkeino- tai ammattitoimintaa. Mietinnössä on viitattu tältä osin muun ohessa siihen, että tietojen julkaiseminen tietoverkossa tulisi

olla oikeassa suhteessa sillä tavoiteltavaan hyötyyn nähden (suhteellisuusperiaate), siihen, että velkojien etujen turvaaminen ei edellytä tietojen julkaisemista tietoverkossa, päällekkäisten maksukyvyttömyysmenettelyiden vireilletulon epätodennäköisyyteen sekä velallisen yksityisyyden suojan tärkeyteen (mietintö s. 35).

Käräjäoikeus pitää työryhmän esitystä kannatettavana ja perusteltuna sellaisten yksityishenkilöiden osalta, jotka eivät ole elinkeinon- tai ammatinharjoittajia.

Velkajärjestelyrekisteristä annetun lain 1 §:n yksityiskohtaisista perusteluista mietinnöstä ilmenee, että rekisterin tarkoituksena on varmistaa ajantasaisen tiedon saatavuus velkajärjestelyasioista tuomioistuin- ja viranomaistoimintaa, velkojien edunvalvontaa, sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista sekä tilasto- ja tutkimustoimintaa varten.

Espoon käräjäoikeus katsoo, että yleiseen tietoverkkoon nähtäville asetetut velkajärjestelytiedot voivat tosiasiasa palvella muitakin tarkoituspäitä, kuin maksukyvyttömyysasetuksen johdannossa mainittuja. Voitaneen pitää mahdollisena sitä, että esimerkiksi elinkeinon- tai ammatinharjoittajien mahdolliset tulevat sopimus- tai neuvottelukumppanit voisivat etsiä yksityishenkilöiden velkajärjestelytietoja elinkeinonharjoittajien luottokelpoisuutta / maksukykyä ja sopimukseen sitoutumista harkitessaan. Tämä voi ainakin teoriassa johtaa tilanteeseen, jossa elinkeinon- tai ammatinharjoittaja maksaisi liiketoimintaansa liittyvät velkansa ennen yksityistalouteensa liittyviä velkojaan ennen hakeutumista velkajärjestelyyn välttääkseen tietoverkkoon tehtävän merkinnän. Voitaneen katsoa, että tietojen julkaiseminen verkossa vain sellaisista elinkeinon- tai ammatinharjoittajista, joiden liiketoimintaan liittyviä velkoja on tarkoitus järjestellä, saattaa vaikuttaa epätasapuoliselta sellaisiin elinkeinon- tai ammatinharjoittajiin nähden, joilla on järjesteltävää velkaa aiemmasta ja sittemmin lopetetusta liiketoiminnasta, mutta ei aktiivisesta liiketoiminnastaan * taikka sellaisiin elinkeinonharjoittajiin nähden, jotka ovat maksaneet elinkeinotoimintaansa kuuluneita velkojaan yksityistalouteen liittyvien velkojien kustannuksella. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon, että jo määrältään vähäinen elinkeinotoimintaan liittyvä velka voisi joka tapauksessa aiheuttaa sen, että velkajärjestelytiedot on haettavissa yleisestä tietoverkosta.

Espoon käräjäoikeus tuo edellä lausutun esille harkittaessa yhdessä mietinnössä jo lausuttujen seikkojen kanssa sitä, tulisiko tietoverkkoon nähtäville saattaa vaihtoehtoisesti velkajärjestelytiedot kaikista sellaisista yksityishenkilöistä, jotka toimivat elinkeinon- tai ammatinharjoittajina. Käräjäoikeus katsoo kuitenkin samalla, että mietinnössä esitetyt näkökulmat ovat perusteltuja ja esitys vastaa maksukyvyttömyysasetuksessa edellytettyä.

Tuomioistuinten välinen yhteistyö

Uudelleen laaditun maksukyvyttömyysasetuksen 42 artiklassa säädetään tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä ja kommunikoinnista. Yritysryhmien jäsenten maksukyvyttömyysmenettelyiden osalta vastaava säännös on 57 artiklassa. Kummankin mainitun säännöksen mukaan tuomioistuinten on tehtävä yhteistyötä muiden tuomioistuinten kanssa asetuksesta tarkemmin ilmenevällä tavalla. Tuomioistuimet voivat yhteistyötä tehdessään myös nimetä tarvittaessa riip-

*Elinkeinotoiminnasta peräisin olevat velat voidaan järjestellä yksityistalouden velkoina, jos elinkeinotoiminnan harjoittaminen on lopetettu (esim. HE 83/2014 vp. s. 20).

pumattoman henkilön tai elimen toimimaan ohjeidensa mukaisesti.

Espoon käräjäoikeus toteaa ensinnäkin, että mainitut säännökset ovat merkityksellisiä tuomioistuinten riippumattomuuden ja myös oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan kontradiktorisuuden kannalta. Espoon käräjäoikeuden käsityksen mukaan tuomioistuinten välinen yhteistyö voidaan rajoittaa sellaiseen tietojenvaihtoon ja koordinointiin, jossa toinen tuomioistuinkaan ei pääse vaikuttamaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen riippumattomuuteen. Lisäksi Espoon käräjäoikeuden arvion mukaan informointiin ja kuulemiseen liittyvät tuomioistuinten vakiintuneet toimintaperiaatteet turvaavat käytännössä sen, että maksukyvyttömyysasian asianosaiset saavat kattavan tiedon tuomioistuinten välisessä yhteistyössä ilmi tulleista seikoista.

Espoon käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että mainittujen säännösten tarkoitettua soveltamisalaa ja niiden mahdollisesti edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia ei ole mietinnössä arvioitu. Työryhmämietinnössä (s. 23 ja 27) on ainoastaan todettu, että säännökset ovat suoraan sovellettavia eivätkä edellytä kansallista lainsäädäntöä. Espoon käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että maksukyvyttömyysasetuksen mukainen tuomioistuinten välinen yhteistyö voi koskea erityisesti tietojen toimittamista. Espoon käräjäoikeuden käsityksen mukaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 34 a §:stä tai muutoinkaan ei kuitenkaan seuraa, että suomalainen tuomioistuin voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä oikeudenkäyntiasiakirjoja mainitun artiklan nojalla. Konkurssiasioissa ja erityisesti yrityssaneerausasioissa oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyy säännöllisesti asiakirjoja, jotka liike- tai ammattisalaisuutena määrätty salassapidettäväksi. Yksityishenkilön velkajärjestelyssä puolestaan tavanomaiset salassa pidettävät asiakirjat koskevat suoraan lain nojalla salassa pidettäviä velkaantumiseen liittyviä arkaluonteisia yksityiselämän tai terveydentilan tietoja. Asian jatkovalmistelussa tulisi näin ollen vielä selvittää, onko tuomioistuinten välisen yhteistyön tarkoitettu koskevan myös tiedon antamista salassa pidettävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta ja, jos näin on, arvioitava aiheutuuko tästä tarvetta selvyyden vuoksi muuttaa lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa. Vastaavasti asia olisi arvioitava selvittäjien ja tuomioistuimen välisen yhteistyön kannalta.

Espoon käräjäoikeus esittää myös, että asian jatkovalmistelussa pyrittäisiin selvittämään ainakin esimerkinomaisesti, mikä taho voisi tyypillisesti toimia "tuomioistuinten nimeämän henkilönä tai elimenä" ja mitä tehtäviä tähän kuuluisi. Maksukyvyttömyysasetuksen ja työryhmämietinnön perusteella käräjäoikeudella ei ole edellytyksiä arvioida, edellyttäisikö menettely lainsäädäntöä esimerkiksi nimetyn henkilön tai elimen kelpoisuusvaatimusten, tehtävien tai palkkion osalta. Asia on myös merkityksellinen tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta ainakin siinä suhteessa, että asetuksen nojalla määrätty henkilö tai elin toimisi tuomioistuimen lukuun, mutta saisi silti ohjeita kahdelta tai useammalta tuomioistuimelta, jotka kuitenkin ovat toisistaan riippumattomia.

Lausunnon ovat valmistelleet käräjätuomarit Tiina Veranen, Wilhelm Norrman ja Juha Pihlmaa.